

Hírek. A kábelverseny Anglia és Észak-Amerika közt az idén kiegyenlítődött; mindegyik fél 5 egységre tett szert. Az angol mesterek voltak: Blackburne, Mason, Lee, Mills, Atkins, Bellingham, Ward, Jackson, Jakobs és Michell. Az amerikaiak: Pillsbury, Showalter, Barry, Hodges, Hymes, Voight, Marshall, Bampton, Newman és Howell. Eddig öt versenyben Észak-Amerika győzött.

A sakkrejtvényt egészen vagy részben helyesen fejtették meg: Persina Károly, Meixner Ernő, Wettin István, Lázár Bertalan, Benkő Gyula, Weisz Ferencz, Taubinger Zoltán, Szauer József, Molnár Aladár, Linhardt Alfréd.

FEJTŐRŐ.

Természetrizai kérdés:

Melyik az a pikkelyes szárnyúak rendjébe, a szenderék családjába tartozó lepke, melynek a csápok végén sörtenemű kampó van. A taron felül halálfehez hasonló sárgásfehér rajzot látunk.

(Husz Miklós.)

Történelmi kérdés:

Hogy hívják azt a községet, hol Washington György Cornwallis angol hadvezért fegyverletételre kényszerítette s minek az lett a következménye, hogy Anglia Versaillesben elismerte az Egyesült-Államok függetlenségét.

(Breuer Ernő.)

Földrajzi kérdés:

Melyik az az Új-Zelandnak északi részét alkotó és Koromandel-félsziget közt levő tengerből, melynek hossza több, mint 100 km. Déli vége a Firth of Thames nevet viseli; legnagyobb sziget benne a Vaiheku.

(Bagosi Elemér.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901 december 1.

7. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Földrajzi kérdés: Göta-csatorna. Történelmi kérdés: IV. Pál pápa. Természetrizai kérdés: Gombafű. (Androsace L.) Képrejtvény: Tinódi Sebestyén.

Helyesen fejtették meg: Balonyi Tibor, Mattyasovszky Lajos József, Lissauer Vilmos, Mayer Károly, Bérczi Antal, Dobránszky Ede, Gedeon Andor, Bernáth János, Meixner Ernő, Emmerling László, Hermann István, Hercz János, Pető János, Persina Károly, Maczkovesák Zoltán, Meszlényi Jenő, Boroviczey Aladár, Relle Ferencz, Pető Andor, Leopold Elemér, Szűsz Nándor, Papp-Szász Tamás, Szegő Kornél, Wolfram János és Rezső, Rusznyák Sándor, Ribiczey Gyula, Blauhorn Andor, Kiss István, Weisz Ferencz, Bohrandt Lajos, Linhardt Alfréd, Pick Imre, Faragó Andor, Grünfeld N., Csada Richárd, Steffits Mihály, Molnár Aladár, Benkő Gyula, Bigler Aladár,

Véghelyi Gyula, Radó Nándor, Reinel János és Vilmos, Netzasek Gyula, Popper József, Tóth Zoltán, Magyar Ferencz, Deutsch Leó, Taubinger Zoltán, Laufer István, Kuzma Albert, Szentpétery Aladár, Adler Béla, Rosconi Titus, Haasz Aladár, Kovács Aladár, Tóth József, Tóth K., Charin Elemér, Scheller Gyula, Wettin I., Haáz Lajos, Klein Jenő, Deutsch Jenő, Földváry Imre és Ferencz, Laky Imre, Komlós György, Köszler Arthur, Lázár Bertalan, Deutsch Dezső, Gaibel A., Pehris Béla, Perlesz Vilmos, Romák Béla, Nedelykovits György, Grünmann Marcell, Csillag László, Prágyik Flóris, Katscher Sándor, Somogyi Zsigmond, Székér Miklós, Gömörly Gusztáv, Schwarcz Andor, Ludinszky Lajos, Breuer Ernő, Przybilla Jenő, Fejér Imre, Radó Károly, Deutsch Manó, Lőrincz Ferencz és Dezső, Willheim Gusztáv, Szepessy Géza, Szabó Lajos, Barthonek Károly, Lovik Ernő, Marton Ferencz, Békés László, Szerbán Iván, Weisz Izidor.

A kitűzött könyvjutalmat (Laurie A.: «Diákélet Angolországban») Szűsz Nándor főgimnáziumi tanuló Újpesten, nyerte el.

SZERKESZTŐI TELEFON.

M. E. (Győr). A Mikes naplója még négy hónapig fog tartani, a két diák levelezése pedig az egész évfolyamon át. Örvendünk, hogy olyan nagyon tetszik mind a kettő. — **H. A.** (Temesvár). Kérdésére az illető rovat vezetője fog válaszolni. — **Relle Ferencz** (Győr). Forduljon megrendelésével a Franklin-Társulat kiadó hivatalához (Bpest, IV., Egyetem-utca 4.); a füzetek az első számtól kezdve kaphatók. — **Gy. T.** (Budapest). Mihelyt lapunkban befejeződik, meg fog könyv alakjában is jelenni. Édes apádnak add át üdvözlőmet. — **Tomasek József** nagyszombati főgimnáziumi IV. oszt. tanuló szeretne levelezni egy erdélyi tanulóval. Ha valamelyik erdélyi olvasónk erre hajlandó volna, keresse fel a nevezettet levélben. — **K. Ferencz.** Nekünk a football-játék nem kedves, nem is ajánljuk az ifjúságnak, nem is adunk tehát utasítást a kapusnak a tisztére nézve. A mint tudjuk, az egyes iskolák a diákjátzóterekekről ki is tiltották. — **K. J.** Beküldheti, de csak úgy, ha jók. Igazságos elbírálásban fogjuk részesíteni. — **H. J.** (Parasztfurfang). A betyár-romantikának immár vége van. Az ön verse szintelen és gyöngye. Nem ismeri a népet s a verse szerkezete is fogyatékos. — **Cs. L.** (Budapest). Közölhetetlen. — **P. I.** (Budapest). Rejtvényét, mint a multkorit is, egyik algebra-könyvből vette ki s ezért nem használhatjuk. Csináljon önállót. — **P. I.** (Temesvár). A mostaniakat a közölhetők közé soroztuk. Küldje be a többit is. — **P. I.** (Budapest). Még nem vált be. — **Anonymus.** A város és az intézet nevét nem írta meg levelében s így tudósításait nem hozhatjuk. — **Sz. G.** (Nagy-Bánya). Rejtvényének legközelebb sorát kerítjük. — **P. B.** (Trencsén). Közölhetetlen. — **G. A.** (Sz. Udvarhely). A kért cizme: Budapest, Szentkirályi-utca 22. — **L. B.** (Eger). Közöljük. — **D. D.** (Köbánya). Nem szükséges. — **N. Gy.** 1 kor. 60 fillér. — **B. E.** (Budapest). Történelmi elbeszéléseket, földrajzi, utazási, természetrajzi műveket, Verne egyik-másik regényét. Néhány megjelent ezek közül a Tanulók Lapjában is. A fő dolog, hogy okosan olvasson, ne fölületesen és sokat össze-vissza.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és díszvasalások képes gyűjteményét. Mivel a fentemlített cikkek és kellékek ez ideig jórészt Bécsből szereztek be, indítatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miként lehetővé tesszük minden oly cikket előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett. Tisztelettel Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17. Árjegyzék kívánatra bérmentve.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

HŰSÉGES MIND A SÍRIG.

Mikes Kelemen naplója.

10

Történelmi elbeszélés. Írta Gaal Mózes.

Egyszer csak beront az inasom, s elkiáltja:

— Jön a fejedelem! ... Jön a —

De ekkor már benn is volt az én jó uram a kamarában. Leült az ágyam szélére, s megfogta a kezemet.

— Hallottam, hogy bajod van ...

— Már nincs, jó uram, ... már nincsen semmi bajom — s éreztem, hogy ennél több hang egyhamarjában nem jön ki a torkomon, mert valami láthatatlan kéz azt nagy hirtelenében összeszorította, a vánkosom pedig nedves lett a könyeimtől.

Alexander Magnusról mesélik, hogy a szaraczen pusztákon jártában ő is, katonái is eltikkadtak a hőségtől. Az egyik katona egy sisakra való vizet szokotált valahonnan, azt oda vitte az urának. Kérdezi Alexander Magnus: «Ha volna-e abban a kútfőben annyi viz, a mennyi a seregnek kellene?» Feleli a katona. «Ennél egy cseppel sincs több, uram!» Alexander Magnus fogja a sisakot, s kilocsantja belőle a vizet: «Akkor én sem íszom». No hát ezt az embert imádták a katonái — nekem is egy ital vizet hozott az én jó uram, s attól meggyógyultam.

Vajjon nekem nem kellett-e az én uramat hasonlatosképen imádnom?

IX.

A nagy bizakodás kezd csappanni. Engem pedig szeretnének megházasítani.

Ha a lakodalom száz napig tart, úgyis egyszer vége szakad, s a vége felé kezd már unalmas lenni; a mi lakodalomunk pedig rövidebb ideig tartott, mint száz napig. Megszokják az embert még Párisban is, kiváltképpen akkor, ha se háború

nincsen, s haza nem küldhetnek, sem pedig a levegőg madaraival el nem tudnak röpíttetni.

Immár a dolog úgy volt, hogy a francia király neki biztatta volt a mi jó urunkat még anno 1703, hogy fogjon fegyvert, ő mellette lesz, mint az édes testvéreinek, küld nagy summa pénzeket és hadhoz értő tiszteket. Ennek a nagy testvérszeretetnek pedig az volt a bibije, hogy akkor a francia király háborúskodott Leopoldus császárral (azt is mondhatnám, hogy király, mert megkoronázták, de kevésszer látta szegény Magyarországot, hát azért csak maradjon császár nekem) — e miatt volt a barátság. A mi szegény hazánk sokszor megégette a körmét az idegen barátsággal. Thököli Imre uram is ott synylődött Nikomédiába — ott is érte végét élete szomorú komédiájának. Bizony csak korbács voltunk a francziák kezében, most már látom, de akkor még a nálam okosabb urak sem látták, mert napról-napra bizakodtak.

Hogy aztán fordult egyet a világ, a ház szegletjibe hajították a korbácsot. Azt mondták: immár reád nincsen szükségünk, hát csak pihenj.

Hiszen pihentünk ... Uram teremtőnk, semmibe úgy bele nem ún az ember, mint a pihe-nésbe.

— Mi lesz velünk, uram? — kérdezték a főb-bek a fejedelemtől nagy bizonytalansággal.

— Várnunk kell, míg fordul az állapot — felelte a mi jó urunk. S aztán összeültek, tanácskoztak, mi pedig Szathmáry Károly urammal elővettük a francia kártyát, s úgy tettünk, mintha játszottunk volna, pedig ő sem értett hozzá, de még én sem. Másszor Zay úrfit tréfáltam meg, hogy egy francia hercegné tudakolta: miképpen szolgálna egészsége, s azon mulattunk, hogy Zay úrfi egész nap öltözködött s készülődött, hogy a

francia hercegnéhez menjen reverenciás látogatóba.

Egy napig, két napig beértük ezzel a híg mulatsággal is, aztán mást kellett kigondolni.

Farsang hetében maskarába öltöztünk, s végig bolondoztuk a bús magyarokat. Mindenre reá ismertek, csak reám nem, mert nagy, hegyes szakalat ragasztottam fel és — francziául beszéltem.

Három tanító-mesterem volt benne: először mosszió Takache (csak azért is Takács), a kiből idővel táncmester lett, aztán az a francia dáma, a ki nekem könyveket adott kölcsön — s egy Margarita nevű francia kisaszszony, a ki sem szép nem volt, sem gazdag nem volt, de azért a szomszéd házban lakott, s minden reggel átköszönt az ablakból. Én pedig visszaköszöntem. Egyszer az utcán valami alsóbb rendű

francia katona, mert már az hogy italtól jó véribé volt, elállotta az útját ennek a Margarita kisaszszonynak, én a

katonát egy siritéssel félretaszítottam, a kisaszszonyt pedig hazáig kísértem.

Így támadott az ismeretség. A kisaszszony apja kiszolgált kolonnellus volt, egy csomó medáliája és a háza volt neki, meg egy talpig süket anyósa, kinél még a zágoni öreg templom sem lehetett öregebb. A vén kolonnellus megölelt, mikor a leányától meghallotta, hogy minő nagy dolgot műveltem, s egy nagy trombitával a százeszten-

dős öreg asszonynak is a fülébe trombitálta — s ettől kezdve hol ebédre, hol vacsorára hittak.

Annyi hasznom volt belőle, hogy jócskán kezdtem francziául beszélni, ez pedig annyiban nem vált hasznomra, mert a kolonnellus unostalan a francia katonák arany életéről mesélt nekem, s ígérte, hogy betesz a francia ármádiába, s ott nekem jó dolgom lesz. Azt is mesélte, hogy a magyarok ne várjanak semmit az udvartól. Ha lesz háború, másutt lesz, nem Bécs ellen. A kisaszszony pedig kérdezgetett mindenfélét a hazámról, s míg meséltem, felkiáltott:

— Ó be szeretném látni! . . . Ó be nagyszerű! Ó milyen érdekes! Ó! . . . Ó!

Igen derék, jóra való emberek voltak, s én szívből kívántam nekik, hogy a kisaszszonyt valami ügyibe való francia strázsameszter, vagy tiszt kérje meg, mert ha valaki huszonnyolez esztendő és még pártában van, hát az nem valami örvedetes dolog.

Főzni nem tudtak, pedig a töltött káposztakészítésnek minden csinját-binját leírtam nekik. Csináltak olyan tőteleket, hogy Munkács várfalát be lehetett volna azokkal duvasztani. Az öreg kolonnellus majd megfulladt tőle, de azért evett, hogy nekem örömet okozzon vele.

Ő tanított meg portubákat szipni az orromba, ez pedig nem nagy mulatság, de azt mondják, hogy a nátha ellen jó. Volt egy ezüst portubák-

VOLT EGY EZÜST PORTUBÁK-TARTÓJA.

tartója, annak a fedelére a mutatóujjával reá koppintott, s úgy nyitotta fel, megkínált engemet, s én akkorákat prüszentettem tőle, hogy még az öreg asszony is meghallotta és mosolyogva kérdezte:

— Mit mondott a mi vitéz magyarunk? . . .

Az öreg kolonnellusnak nagysőrényes, fehér, idrezt-bodrozott haja volt, ha elment az udvari mulatságokra, de otthon levette ezt a sőrényt s olyan kopacz volt a feje, mint a tenyerem. Ez itt divat, és elég furesa divat. Régi krónikákban olvastam, hogy a magyarok eleji is gyöngyöt fűztek a hajukba, mint nálunk most az úri fehérszemélyek. A vadak pedig az orrukát is keresztül likasztják, hogy karikat húzzanak keresztül rajta — no lám, a mi orrunk nincs keresztül liggatva s mégis az orrunknál fogva húznak ideoda a francziák.

Nem is tud senki világ nációja úgy beszélni, mint a francia! Csupa nádméz minden szava, hanem az ígéréinek kevés a bizonyossága. A kaliczkába zárt madárnak adhatod a nádmézet és az apróra vagdalt murkot, mégis lehorgasztja a fejét és többet hallgat, mint énekel. Ilyen madarak voltunk mi franciaországi magyarok. A mi kaliczkáknak, való igaz, nyitva állott az ajtaja, a szárnyunk sem volt megnyirbálva — még sem repültünk el. Az oktalan madárnak két hazája is van, nekünk pedig egy sem volt, a ki volt, az is száz mérföldnél tovább esett tőlünk. Oda már csak a sóhajtásunk jár éjjelenként látogatóba.

Hanem a reménység meg-megszállott minden héten egyszer-kétszer. Hol azt hallottuk, hogy köszörülük a francziák a kardot, hol azt, hogy a bavarus határon verekednek is már, hol azt, hogy a török mozgolódik. A háborús hír volt a mi asztalunkon a mazsolás kalács, ebből aztán nem győztünk eleget enni. Az egyik sütet hamar elfogyott, feltálaták a másikat.

A vén kolonnellus egy pénteki napon áthivatott az inasával. Nem kopacson, hanem tetőtül-talpig strimflis parádében állott előttem. Egy írást lohogtatott a kezében:

— Vitéz magyar! — kiáltá nagy hangon — itt van az írás! Ihon ez az írás gazdag emberré tett engem.

Az írás pedig egy szép jószágról szólt, a kit a vén kolonnellusra testált valamelyik atya-fia. Apróra elmagyarázta nekem, de — Isten bocsássa meg bűnömöt — akkor sem értettem meg, azóta pedig kiment még az a kicsi is a fejemből.

— Lesz kastély, büszke, szép kastély! . . . Az

istállóban arabus lovak, ezer zsellér . . . kivirít az ősi czímer, ismét megaranyozzuk! . . . Vitéz magyar, mit szólasz te ehhez?

Azt szólottam, hogy igaz szívből örültem. Most már akár ezüsből csináltathatja a vén kolonnellus a túlköt, kivel az anyósával diskurálgat.

(Folytatása következik.)

HAZATÉRŐBEN.

Csendesül a föld határa,
Haza szállok éjszakára.
Isten, a felhők felett!
Te vezérelj léptemet!

Kézen fogva vígy magaddal
Hünyő este, virradattal.
Lelked szárnya fent lebeg —
Érzem titkos szellemed.

Én a csillag-ragyogásban,
Újulásban, hervadásban
Téged látlak szüntelen,
A ki most is jössz velem.

Szívemet ha megvizsgálod:
Benne képed megtalálod,
Reményemnek köszála!
Hitmemnek erős vára!

Te tudod, hogy nem bánt érdem.
Egyet kérek, a mit kértem:
Bár rövid lesz életem,
Csak töredék ne legyen!

Annyi remény, annyi álom
Sirba törve mégse szálljon!
Teljesülve lássam én
Szébb jövőmnek reggelén.

Csak néhány szem néz reám,
De én értök álmodám!
Rám ha sugárt szór a nap:
Ők hadd boldoguljanak!

A ki most is messze, távol
Tán felém int ablakából:
Add, hogy egykor tudja, lássa,
Nem hiába volt fiáért
Drága könnye hullatása!

Oláh Gábor.

Arany János levelei Piroskához.*

I.

Karlsbad, 1870 jul. 22.

Kedves Piroskám! Mikor te ezt a levelet megkapod, te már akkor Szalontán futkosol, a gágon, meg az udvaron, meg a kertben, aztán meg a fáskertbe, szőlőskertbe jársz, úgy megszereted Szalontát, hogy a nagymamának erővel kell haza hozni Pestre. Biz úgy lesz az, kis mókus! De jól viseld azért magadat, csak annyi gyümölcsöt egyél, a mennyit szabad; meg se hütsd magad, hogy beteg ne légy, hanem mindig vigyed a kis japlít, ha kimégy a háztól.

No látod, te nekem levelet irtál, hát én is irtam neked külön, ez a *te* leveled lesz, jó helyre eltedd, hogy nagyobb korodban is elolvashasd, mikor tudsz olvasni.

Csókollak, édes kis leányom, áldjon meg a jó Isten, a kinek oly szépen imádkozol minden este; azt kívánja a te

szerető nagyapád.

II.

1871 július 13.

Kedves kis Piroskám. Azt hallom, hogy te csak úgy hintáztatol, néha irsz is, olvasol is egy kicsit, és néha jó is vagy. Jó légy mindig, kedves kis leányom, úgy szeretlek, és úgy viszek innen Karlsbádból neked, tudod már mit? Étike már itt van, a feje megfájult egy kicsit az utazásban, de majd meggyógyul az, itt a jó levegőn.

Csókollak, kedves kicsim, a te

szerető nagyapád.

III.

Karlsbad, 1872 július 22-én.

Kedves kis Piroskám! Mikor te ezt a levelet megkapod, akkor már elérted születésed napját, és te hét esztendőes léssz. Adja Isten, hogy e napot és utána még sok, sok napot és évet tölthess örömben, egészséggel, édes apád, nagymamád, és mindnyájunk örömére, ha élünk. Neveljen fel a jó Isten, téged kedves unokám, szépnek, jónak. Légy engedelmes, szorgalmas kis leány; ezután már többet kell dolgozni, tanulni, mert már hét éves vagy, már okosnak kell lenned. Ezt a levelet Laczi bácsi lepecsételi neked az én pecsétnyomómmal, mely ez édes anyádé volt, azután, ha elolvastad, kérd meg nagymamát, tegye el neked jó helyre, míg nagy leszesz, emlékül a te nagyapádra, a téged úgy szerető

Arany János-ra.

IV.

Karlsbadon, 1874 július 30-án.

Kedves kis Piroskám. Miután te olyan jó voltál, hogy irtál nekem egy elég hosszú levelet, én is külön válaszolok neked. Gondolom ugyan, sokszor kellett mondani a nagymamának: «Piroška, ne ugrálj, írj már a nagyapának, mikor irsz már a nagyapának? majd nem hoz Karlsbádból sem-

* Mutatvány Arany László összes műveiből.

mit» — de most is jókor van. Hallom, hogy vizsgát akarsz tenni: igaz-e? és nem félsz tőle egy kicsit? Nem kell attól félni, kedves leányom, a mit az ember tud, bátran mondja el, akárki előtt.

Lovasi Róza ma itt van az édes anyjával; kérdeztem tőle, látott-e téged, mikor átjöttek Pesten, azt mondta, hogy igen. Kérdeztem, hogy hát visszafelémenet meglátogat-e majd téged? azt felelte, hogy nem lehet, mert akkor nem állanak meg Pesten. Így hát csak izeni tőlem, hogy ölel, csókol tégedet.

Születésed napjára én is akartam neked valamit küldeni, de nem tudtam kitalálni, hogy mit küldjek; holmi broche-félét nem akartam, az van már neked elég, más valami ügyes pedig nem akadt szemem elé. Van itt most valami nagy kaska, a miben az asszonyok kiflit hordanak a reggelihez; nem igen szép fonás, valami hársfa héjából, rajta veres haraszából czifraság, és nagy betűvel az egyik oldalán

KARLSBAD,

olyat akartam venni, mert Tóth Lőrincz néniéknél is láttam, de nagy helyet foglal el, postán bajos is volna küldeni, meg nem is igen szép, Pesten végig nem mennél vele az utcán, csak ide való, kiflitarisznya, a mint mondtam. Így hát abba hagytam.

De látom, nem igen lehet erre a papírra olvashatólag írni. Az a baj, hogy a papír vékony, a toll vastag, és a tinta erős. Azért jobb lesz bezárnom, azzal a jó kívánattal, hogy az Isten téged kedves Piroskám, tartson meg friss egészségben hazamenetelemig és azután is. Jó légy, megfogadd a nagymama szavát és ne bosszantsd sokat.

Öllelek, csókollak, édes kicsim, százszor és ezerszer, s maradok

szerető nagyapád

Arany János.

V.

Budapest, 1874 szept. 11.

Édes kis Piroskám! Te jó kis leány voltál, mert irtál egy levelet a nagymamának, de csak egyet, pedig azt ígérted, hogy minden héten fogsz írni, nem lenne szép, ha megfelejtkeznel ígéretedről.

Hallom ugyan, hogy miben szorgalmatoskodtál, hogy már dagasztottál is, azon kívül tanulsz is édes apádtól. Ezt jól teszed, édes kis leányom. De valami jutott eszembe: ez a szalontai tartózkodásod épen alkalmas lett volna arra, hogy édes apád mondjon neked valamit arról, a mit ő legjobban tud, s mire téged itthon még senki sem tanított: a keresztyén vallásról, az Istenről, az első emberekről, a miket tudom szeretnél tudni, mert imádkozni szeretsz, és vallásos érzésű kis leány vagy; de még eddig ilyesmit nem tanultál. Kérdezd meg hát édes apádtól, hogy helyesli-e ő is, a mit én mondok; pár hét alatt megtanulnád te a legszükségesebb tudnivalót. A kisasszonyod ezekre nehezen fog megtanítani, mert azt sem tudom, micsoda vallású.

Jól viseld magad és szépen, édes kis leányom, ne pajkoskodj' sokat. Köszöntjük és csókoljuk édes apádat, Sándor bácsit, téged is ezerszer, édes kis madaram! én pedig maradok

szerető nagyapád

Arany János.

VI.

75. 23 VII

Édes Piroskám. Te oly jó voltál, hogy már két levelet irtál nekem, meg is érdemelnéd, hogy na-

tam le a lépcsőn, és ki is mentem volna úgy a háztól, ha ő velem nem találkozom; a mint neki köszönni akarok, akkor veszem észre, hogy nem a kalap van a fejemen, hanem a Kenessey néni sapkája. Ezt pedig az esős idő miatti bosszúság okozta.

Édes apádról semmit sem irsz, mikor kaptál tőle levelet, és hogy van? Arról sem irsz, folytatod-e még a tanulást Karacs nénivel, vagy sem. Azt nagymama jól teszi, ha csak jó meleg időben

ARANY LÁSZLÓ.

gyobb papirosra kezdjem válaszomat; de egy az, hogy már nagymamának megírtam a mit tudtam: más az, hogy elütötte az egy órát, és bár nem vagyok éhes, ebédre kell sietnem, hogy egyúttal a ti leveleteket is postára adjam, s még ma elindulhasson.

Azt is észre vettem, hogy a levél-czimet most te irtad fel, nem is rosszul, édes babakám, csak a *Karlsbad* szóba nem kellett volna a magyar sz. Ha meglátta volna az itteni házi úr kis leánya Róza, a ki veled egy idős, és meg tudta volna, hogy *te* irtad úgy, bizony kinevetett volna, mint engem ma a nénye, mikor a házi sipkával indul-

ereszt úszni, az ilyen hűvös napok, mint itt is járnak, nem valók a fürdésre hideg vízben.

Isten áldjon meg édes kis lányom, csókollak nagymamával, Laczi bácsival, Gizuskával együtt; de *átadd* ám nekik, természetben! mindjárt!

szerető nagyapád

Arany János.

VII.

Karlsbad, 1875 jul. 27-én.

Édes kis Piroskám! Igaz a! tegnap előtt volt a te születésed napja. Minden ember megemlékezett rólad, csak a nagyapa nem. Azaz, hogy én

sem felejtkeztem arról meg, kis jószágom, csak akkor nem jutott eszembe, mikor neked azt a kis levelet irtam, hogy belétegyem a jó kívánatomat. De minek is azt? hiszen mindég jót kívánok én neked, édes tubiczám, az esztendő minden napján.

Sokszor elgondolom: ha te itt volnál! Minden reggel látok a kút körül két kis leányt, olyan koruak és nagyok mint te, egy kissé olyan sápadtak is, és összefogózva sétálnak, úgy mennek együtt, mint két kis galamb a kútra. Bizony neked is jó volna itt reggelenként meginni a kis poharaddal 2—3 pohár meleg vizet, tudom, mindjárt megszeretnéd a hús-ételt, hogy egyéb sem kellene, és megpirosodnál, meghoznád. Nagypapa sem tudta a húst enni, míg ide nem járt. De talán te már otthon is megeszed a *penész* jobban, mióta a Dunába jársz fürödni. Csak azt nem irod: hosszú kötélén vagy-e már, vagy kurta kötélén. Hát a «kis halat» láttad-e azóta. Vigyázz a kis halra!

Vigyázz bizony, kedvesem, az egészségedre. Azt hiszem, ott is változó az idő, nagyon könnyen meg lehet hűlni. Még ha nagymama elereszt is, ha érzed, hogy fázol a vízben, ne fürödj tovább, mondjad az úszómesternek, hogy fázol, vegyen ki. Az úzás is szép dolog, de legfőbb az egészség.

En nem küldhettem neked semmit a születésed napjára. Igazán azt is alig tudom, mit vegyek már neked hazamenőre, a mit meg ne untál volna. Elnézem a kirakatokat: kis broche, nagy broche, karperecz, — medaillon, mind szakasztott olyan, mint tavaly meg azelőtt, csak az ára különböz. Szinte unom már nézni, a tarka köves históriákat. Újat alig lát az ember.

Isten téged, édes Piroskám, áldjon meg és neveljen mindnyájunk örömére. Az élet első 10 évét betöltötted, már nem vagy *kis* gyermek, okosnak, ügyesnek, szófogadónak, szorgalmasnak kell lenned, úgy szeretnek az emberek, és úgy léssz te is elégedett magaddal. Csókollak édes jó kis leányom, s ezzel maradok

szerető nagyapád
Arany János.

VIII.

Karlsbad, 1876. jul. 18.

Kedves Piroskám! A nagymama levelébe azt irtam ugyan, hogy most nem válaszolok neked külön, de miután ennek a kis száraz virágnak úgy is kell egy darabka papir, a melybe beléhatogassam, meg az öt óra sem jött még el, a mikorra levelemnek postán kell lenni; hát neked is írunk egy sort. Megdicsérnélek kedves szép leveledért, ha attól nem félnék, hogy majd elbizod magadat, és nem tanúlsz, hanem csak pipe-réskedel, a mire nagyon hajlandó vagy. Különböben nagyon örülök, hogy jól mulattál, Csengeryéknél is, meg a Kálmán «ezermester» tűzi játékán. Csak nagymamát is bíztad, hogy kezdje meg már a fürdőjét; — te, Rózával, úgy is tudom minden nap «szabadúszol» a Dunában. Csak aztán vigyázz «a kis halra» meg az egészségedre,

édes kis puczikám! Csókollak: (*innen* nem ragad rád a köhögés) és maradok

szerető nagyapád
Arany János.

IX.

Karlsbad, 1876. aug. 1.

Édes kis Piroskám! Dicsérlek jószágodért, hogy nekem ismét olyan hosszú levelet irtál és tudatad velem mindazt, a mi közelebb történt körülötted. Most én csak röviden válaszolhatok, mert ebédre kell mennem és a nagymama levelét is feladnom idejében, hogy egész napot ne veszítsek a postán.

Hogy az úzásban előhaladsz, annak igen örülök, csak vigyázz «a kis halra». Kívánom, hogy mire haza megyek, a sok úzás után légy «egészséges, mint a hal», «kövér, mint a potyka». Szalontára is jó volna menned, kis leányom, de ha nagymama nem bocsát maga nélkül, meg kell rajta nyugodnod. Talán ha Pesten maradsz, leteheted még őszig a vizsgát és beirathatunk valami intézetbe, hogy oda bejárj. Tehát csak folytasd a tanulást, hogy sokat ne felejts. Látod, édes apád is szeretné, ha vizsgát tehetnél.

Talán meg is sokalod már a virágot, mert biz azok nem valami különösek, de most mégis teszlek ide egyet. Ez búzavirág, mely búzavetés közt terem. Itt ugyan az nincs, de van rozs: meg árpavetés, amazt már kezdik aratni is; tegnap ott lettem a mezőn jártamban, és leszakítottam neked. Gondolj róla, szegény édes anyád *kéi* szemére, mely egykor terád oly szeretőleg nézett. Isten veled, kis leányom, esőkor számtalanszor

szerető nagyapád
Arany János.

A TERMÉSZET CSODÁI.

Orkánok, viharok.

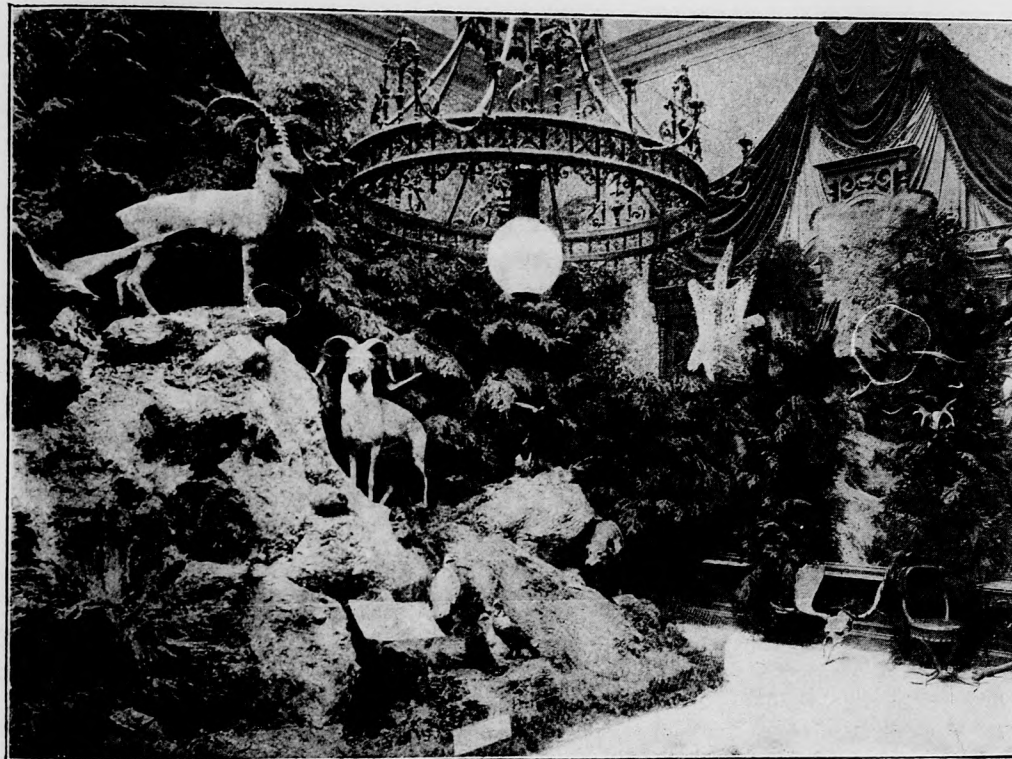
A természeti erők rendkívüli voltát alig veheti úgy észre az ember, hogy úgy mondjuk: kézzel foghatólag, szemmel láthatólag, mintha a viharok, orkánok erejét látja, tapasztalja. Egyéb nagy természeti erők leginkább lassan, folytonosan csak a szemlélődő, gondolkodó ember előtt feltűnően végzik nagyszerű munkájukat, de a vihar hirtelen támad, hirtelen jön s egész félelmes erejét kimutatja, tör, zúz, rombol és gyakran, a hol még az egyik órában boldog, megelégedett emberek végezték rendes napi munkájukat, a hol szép erdők, dús virányú mezők örvendeztettek a szívet, ott már a másik órában siralmat, veszedelmet hint szét a zugó szárnyain süvöltve, ordítva megjelenő orkán. Nyomán pusztulás, romlás mindenütt, lombkoronáiktól megfosztva, vagy gyökereitől kitépve hevernek szanaszét a fák a

letarolt, semmivé tett mezőkön, a házak fedél nélkül, romjaik közt emberi, állati hullák, jajgató sebesültek mindenfelé. A hajók, melyek csak az elébb még büszkén himbálóztak a hullámokon, vagy csendesen horgonyoztak a kikötőben, most mindenestől a tenger fenekén vagy zátonyra kivette hevernek hajósaikkal együtt, avagy szétszórva, megsérülve bolyonganak a végtelen víz tükren, mint a szárnyaszegett madár, melyet a vadász fegyvere megsebzett.

fákat tövestől kicsavar, veteményeket semmivé tesz!

Alig van olyan ember, a ki ilyesminek kisebb vagy nagyobb mértékben szemtanúja ne lett volna már egyszer-másszor.

Sok nagyobb viharról évtizedek mulva is beszélnek, némelyik az erősebbek közül fel is van jegyezve. Ilyen volt például az 1816-iki iszonyú fergeteg, a melyről a következő azonkORBeli feljegyzés maradt ránk:

A VADÁSZATI KIÁLLÍTÁS BUDAPESTEN. — Keselyű, kőszáli kecske és vadjuh.

Ilyen az orkán, így mutatja meg olykor-olykor iszonyú hatalmát az elbizakodott embernek.

Szerencsére ily rémitően romboló viharok éghajlatunk alatt csak ritkábban jelentkeznek, de annyi nekünk is jut belőle, hogy olykor-olykor alkalmunk van megismerni félelmes erejét s abból következtethetünk rá, hogy hát még ott igazi hazájában, a meleg égő alatt, mire lehet képes az orkán!

A mi nálunk előkerülő viharok is néha ropant erőt fejtenek ki s nagy pusztításokat okoznak, kivált nyári időszakban, de télen s egyébkor is. Hányszor van rá eset, hogy a szél iszonyú ereje lesodorja a házak tetejét, tornyot dönt le.

«Az emberek könnyen felejtnek mindent, tehát ez a rettentő zivatar is idővel feledékenységre fog menni, sőt maradékaink ezen hű leírásnak valóságát, sőt lehetőségét is kétségbe fogják vonni. Pedig akármennyit írjunk róla, nem gyítjuk a dolgot».

«Hűvös szellő kezdett már vasárnap az az 28-ik januárban alkonyatkor fujdogálni, mely egész éjszaka meg nem szűnt. Hétfőn, 29-én reggeli nyolcz és kilencz óra között szörnyű zugással és sebességgel megindult az éjszakai szél, mely az ablakot szünet nélkül úgy rezegtette, mint valamely mennydörgés. A legsűrűbb homály (a minőt nappal még sohasem láttunk) borította el

VÍZFORGATAG AZ ÉSZAKI TENGEREN.

a földet, annyira, hogy a legnagyobb tárgyakat se lehetett már 10 lépésnyire látni, melyből gondolni lehet, milyen sűrűséggel kellett az apró hónak is hullani, mely a porrá tört üveghez hasonló léven, szörnyűen szűrt és fagyalt. A szél azonkívül kavargós léven, néhány percz alatt betapasztotta nemcsak a kívül járó merészlő embereknek, hanem a marháknak is szemeiket, füleiket és szájokat. A szegény páráknak a fejük csupa jégesapokkal volt körül aggatva. Az összefagyott hó, (melynek maradványait néhol még májusban látni lehetett) nem volt fehér, mint szokott a közönséges hó lenni, hanem fakó, vagy testszínű, e mellett olyan különös finomságú, hogy az ablakon és ajtóhasadékokon által hal-mokat csinált a szobákban. Egy helyen az új vályogfalon keresztül megtöltötte az ágyak alját, úgy hogy tekenyökkel hordták ki; de ez egy részben jótéteménynek volt tekinthető, mert vízárt és fáért ki nem mehetvén az emberek, főképen a kívül lakók a behordott havat olvasztották fel és azt itták. Végre eltelve az emlékezetes és iszonyatos hétfő, elkövetkezett a keddi reggel, vagy 30-ik januárius. A szél süvöltött ugyan akkor is, a hó esett, de egy kevésse engedelmesebben, mert már a távolabb lévő tárgyakat meg lehetett különböztetni. Jó bundában lehetett néhány perczig a szélben járó is. Este felé még lassabb lett a szél, a hó pedig megszűnt, hanem igen csikorgós, száraz hidegre fordult az idő.

Tisztán derült fel szerdán a nap és a teméntelen károkat világosságra hozta.»

Ehhez hasonló fergetegről, melyek hazánkban dúltak, többről is van tudomásunk, még olyanokról is, a melyeknek számos emberélet esett áldozatul, kivált a Balatonon.

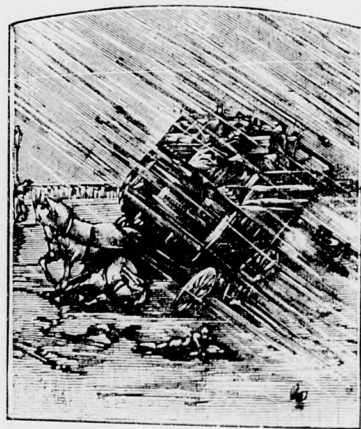
De hát még a tengereken s tengermelléki tartományokban, mily veszedelmeket okoznak az orkánok, a melyeket leginkább *tromba*, vagy *tornado* néven emlegetnek?

1845 augusztus 19-ikén Franciaországban Monville felett dühöngött egy *tromba*. Délután egy óra felé, tikkasztó meleg nap után keletkezett a forgatag. A felfordított süveghez hasonló, tövében fekete, csúcsán vörös forgatag hegyével a Szajnavizet söpörte, azután a völgybe rohant. Zeg-zugos útjában óriási fákat döntött fel, azután neki esett egymásután Monville három nagy fonógyárának, azokat össze-vissza facsarta s romba döntve, villámokat szórt beléjük. Az egyik gyárban 200 munkás veszté el életét. Körülbelül egy óra múlva hulltak alá az épületek romjai 32 kilométernyi távolságban.

Aránylag ártalmatlan az ilyen *tromba*, ha sivatagban, vagy a víz felett veszi kezdetét, mert legfeljebb a homokot és a tajtékka korbácsolt vizet ragadja magával fel a magasba. A forgatag méretei nagyon változók. A tövén átmérője egy métertől 500 méterig terjedhet és magassága 10 métertől több ezer méterig. Ép oly változó a *tromba* haladó sebessége, mert ez a gyalogos emberé és a gyorsvonaté között változik.

A megfigyelt és leírt forgatag által képzett vizoszlopok közt kiváló, mondhatni nagyszerű volt az, a melyet 1893 július 26-ikán déltájban Borkum szigetén észleltek.

Szép, napos, csendes idő volt s a tenger vize

A vihar által feldöntött omnibusz.

is, mint valami óriási tükör, mozdulatlanul csillogott, midőn hirtelen délnyugatról, a hollandi partok felől sűrű, sötét, de a szélein fehérrel szegett felhő tünt fel, a mi közeli vihar előjele szokott azon a tájon lenni.

A felhők minden irányból gyorsan kezdtek az égboltra feltolulni, hatalmas mennydörgések hallatszottak s a zápor is kis ideig zuhogott. Ekkor egyszerre egy helyen mintha forrásba jött volna a tenger s ugyanazon a ponton elkezdett a víz emelkedni és óriási oszlopformává alakulva, sebese-
sen sodródott felfele az égboltozatnak, míg nem

mint valami gyertyaszál, felhúzódott a fellegek közé, a melyek mintegy elnyelték. Erre megszakadoztak a fellegek s eltűntek a sziget felől, melyre ismét derülten, nyájasan sütött a napfény, mint azelőtt.

Ezen csodálatos tünemény lefolyása alatt, kivéven a két vizoszlop legközelebbi környékét, egészen sima, csöndes volt a tenger vize s egy épen közelében elhaladó gőzös sem érzett semmi különös ingást.

Nagyobb erőt fejt ki az amerikai *tornado*. Egy ilyen haladott át Brunswick városán 1835 június

A VADÁSZATI KIÁLLÍTÁS BUDAPESTEN. — Fácán-csoport.

a sötét fellegekig felnyúlt. Ekkor úgy látszott, mintha az egész, sötét felhőkkel borított égboltozat, ezen a hatalmas vizoszlopon nyugodnék. Az oszlophoz, mely most már csendesen állott, mintha valami láthatatlan erő, folyton oda korbácsolta volna a tenger vizét, mely csavarmenekben rohant az oszlopon köröskörül felfelé.

Hirtelen egy másik vizoszlop is kezdett a tengerből felsodródni, de ez már nem ért fel a fellegekig, csak úgy körülbelül feleútjáig. Ekkor hirtelen megindult ez a félben maradt vizoszlop s roppant sebességgel a közeli partnak tartott, a hol aztán a homokon nemsokára szétfoszlott, elenyészett.

A másik vizoszlop pedig, lassan és egyenesen,

19-ikén. Eleinte sűrű fekete felhőt vettek észre, mely csakhamar tölcésalakban ereszkedett alá, a földről pedig egy kúp emelkedett hozzá: a kettő azután oszloppá egyesült. A magasba ragadott deszkák, gerendák s egyéb romok mind forgó mozgást mutattak. A házak fedeleit rendre lekapta és szétszedte, sőt egész házakat is magával ragadott. A jelenséget kísérő rettenetes zajt tömérdek terhes szekér mozgásából keletkező dübörgéshez hasonlították. (Folyt. köv.)

A fecske visszatér szerény lakáshoz.
A gólya régi fészkéhez siet;
Csak ember, a ki hűtelen honához,
Vadász hazáján kívül élveket.

Garay.

A MESTERKEDŐ KÖLTŐK.

A magyar irodalom ügyének fellendülése Bessenyei György nevéhez fűződik. Agis tragédiája ezimű drámájának megjelenésével, 1772-ben, kezdődik a felújulás korszaka, a melyet a magyar renaissance korának is nevezünk. Méltán nevezhetjük a Bessenyeivel kezdődő kort a magyar renaissance korának, mert az előbbi korszakban a nemzetietlen, vagy hanyatlás korában beállott tespedtségre, pangásra egyszerre virágzásnak indult a magyar irodalom ügye. A magyar haza sok költő fia szegődött a lenézett magyar költészet szolgálatába és segített megteremteni azt, a mit a magyar nemzet összességében óhajtott: az önálló Magyarországot.

S igazán, a Bessenyeivel kezdődő felújulás korszaka a magyar renaissance kor, az osztrák politikai törekvések esődjének kezdete: németesíteni akarta a nemességet fiaiban, de ezek legtöbbször nem németesedtek el, sőt a magyar nemzeti eszme buzgó harczosa lesz.

E korszakban (1772—1820) több költői iskolát különböztetünk meg. A magyar költők egy része a francia irodalom termékein növekedvén fel, az ezekből vett eszmékkel lépnek az olvasó közönség elé; ezek a francziás költők. Vannak olyanok, kik az ó-klasszikusokat követik szellemben és formában; ezek a latinosok. Mások a görög eszménységet a német irodalom útján ültetik át a magyar irodalomba; ezek a németesek. De vannak olyanok is, kik Gyöngyössi mintájára a régi hagyományos magyar iránynak követői; ezek a magyarosok. Sokan nincsenek egyik iránynyal sem megelégedve, kiszemelik az egyes iskolák tevékenységéből azt, a mi nekik leginkább megfelel; ezek az egyeztetők. Végül van e korban néhány költő, mely az idegen hatást egyéniségebe forrasztja; ezek az önállók.

Az egyeztetők közé sorolja a magyar irodalomtörténet Debreczennek ezen kori költőit, a kik nem akarják senki másnak felsőbbtségét elismerni, de maguk sem akarnak senkire sem hatni. A mesterkedő költők közülök kerültek ki. A mesterkedő költők költészete — ha egyáltalán annak nevezhető — a formaiság túltengése: a forma a fő, e mellett a tartalom mellékes. Képesek arra, hogy egész énekeket vagy tisztán a, á vagy e, é vagy i, í vagy u, ú vagy ü, ő vagy o, ó vagy ö, ő hangzós szavakból állítsanak egyívé, szóval egyhangú szavakkal verselnek. E verselésnek azonban természetes következménye az volt, hogy sok szó a verselés kedvéért fordítva kerülvén a költeménybe, a tartalom homályossá, sokszor érthetlenné és az egész verselés módja szerfölött kóvikussá vált.

Az iskolának mestere Varjas János, — kit Kazinczy is megbámult, — a ki egész énekeket irt «e»-hangú szavakkal (pl. a «Megtért ember éneke»). Nevesebb mesterkedő költők voltak Varjas mellett még Hunyadi Ferencz (lásd alább), Kovács József, továbbá ide sorolható Édes Gerely is.

Egy régi folyóiratunk a mesterkedő költők költészmódjának egy nagyon jellemző és szembeötlő példáját örökítette meg. E folyóiratunk a Kedveskedő, a Magyar Kurir melléklapja volt. Első kötete 1824-ben jelent meg Pánczél Dániel (hírlapíró 1759—1827) és Igaz Sámuel (hírlapíró és író 1786—1826) szerkesztésében Bécsben. Az említett jellemző példa a folyóirat második kötetének június 11-iki 47-ik számában jelent meg Magyar Régiség czímen és a következőképen hangzik:

Szilágyi Sámuel debreczeni superintendensnél ebédén Varjas János professor (az E vocalison levő Enekek «Vétkeztem jéh vétkes fészekben» szerzője) Hunyadi Ferencz akkori prédikátor később superintendenssel X tempore csak egy vocalisú szavakkal tudós játékot indítottak:

Hunyadi Recenziója az Énekről*.

Ez neveletlen ember szerzette verseket Szeretettel vettem 's elnéztem rendjeket; Nemzeted elébe terjeszthéd ezeket, Mert vélhéd, elnyeréd emberek' kedveket.

Kedves éh lelkeknek ez efféle ének, Mellyet mérges sebek egyszer megsértének; Ezt zengedezzétek gyermekek és vénék, Kérjétek életét ennek mesterének.

Varjas felet:

Nem merem: mert félek érette megvernek, Sebbe nem, de lóvbe és névbe kevernek; Mérge szemé nyelve, epéje embernek, Nem kedvez sem vénnek, sem szegény mesternek. —

Hunyadi:

Bátran add szájába a Magyar Hazának Az általad talált hangját az hárfának. Hát? halgatsz szavára a' más ajakának, Hadd rágalmazzanak, ha mássát látának!

Ha van a' városban számtalan vad szamar; 'S annak alkalmatlan: hát arra hajtassz már? Van más; annak adjad, majdan ha áll a' nyár, Nála találsz pálmát, az arany alma vár.

Pallás adj sas szárnyat alája páriával, Hadd járjon az arany hajnalnak szárnyával, Hadd tartsa a Hazát balsama' szagával, Az az: halhatatlan nagy magyarságával.

Szarmata, Francz, Tatár 's más abban láthatja, Ha a' magyar' szava másnak csak a' fattya; Anya az: számtalan ágaknak az attya, Lássá más ha szavát arra rá hajthatja —

Hajtsa ha hajthatja hajszra akár csára, Más a' maga szavát 's halgathat magára, Fáradhat, 's járkálhat csapjára, Pajjára, Ha találhat mássát a' Magyar' szavára.

Varjas:

Azt tartám magamban: Láttam varjat, szarkát; Hát más, ha akarja, bár lássad a' markát, Papagájt tart, adhat sárgát akár tarkát, Adassanak annak hamar pálma barkát.

* Hunyadi így bírálta meg Varjas énekét.

Holott homlokodon sok gondot hordozol, Olly sok jót oh boldog Doctor hogy dolgozol; Sorsomhoz sok, hogy olly koszorút fonsz 's hozol, Olly módon dolgomról oh hogy gondolkozol.

Lövöldözök, szököm, nőttön nő örömöm, Ólóm ökröm, 's töltöm szöllő fő özőnöm. Örömből ötször sőt többször köszönöm, Bővön öntött gyöngyöd örökös ösztönöm.

Ekkor a' sült libát felhozván, maga Szilágyi Sámuel úr is így szól tréfásan:

Lúd húst szúrjunk, úgy újuljunk, Uttzu Susu Húgunk!

Dr. Vízola Gyula.

VÁROS A LEVEGŐBEN.

Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád. 10

S valóban hallani lehetett a kis fiú éles kiáltozását is.

— Talán veszedelem érte őket? — kérdezte az amerikai.

Futva igyekeztek föl a közeli dombra, melynek tetejéről azonnal meglátták Max Hubert és Llangát vagy ötszáz lépésnyire a folyamparton. Köröskörül sem állat, sem ember . . . de úgy látszott, hogy nem is veszély fenyegeti őket, bár élénken intgetnek társaiknak, hogy jöjjenek oda.

Khamis és John Cort lélekszakadva futottak oda, s mikor társaikhoz értek, a francia így szólt:

— Lehet, Khamis, hogy nem is kell vesződnie a tutajjal . . .

— Miért nem? — kérdezte a foreloper meghökkenve.

— Mert ehol van egy készen . . . igaz, hogy már korhadozni kezd, de azért még elég jó nekünk.

S a part egyik mélyedésére mutatott, a hol valóban egy kész tutaj libegett a vizen; felig elrothadt kötele egy kiugró szikladarab köré volt csavarva.

— Tutaj! — kiáltott föl John Cort álmélkodva.

— Úgy van . . . csakugyan tutaj! — ismételte Khamis.

— Úgy látszik, hogy a benszülöttek már jártak itt — mondta Max Huber.

— Benszülöttek, vagy kutatók — felelte John Cort. — Ámbár ha az Ubangi-öserdőnek ezt a részét átkutatták volna már az európaiak, arról nekünk is tudnunk kellene . . . Hisz Kongóban és Kamerunban hamar hire fut minden expediciónak.

— Mindegy, akárki járt erre, — szólt Max Huber. — A fő az, hogy itt hagyta a tutaját, a melyet mi használhatunk.

— Mindenesetre . . .

S a foreloper már indulni akart, hogy megvizsgálja a tutaját, mikor Llanga hirtelen fölkiáltott.

A fiú vagy ötven lépéssel odább nézelődött a

parton; most hirtelen fölkapott valamit a földről és visszaszaladt társaihoz.

Mikor odaadta John Cortnak, ez is fölkiáltott bámulatában.

Megrozsdásodott lakat volt, de a kulcsa már elveszett, s különben sem lehetett volna már használni.

— Annyi bizonyos, — mondta Max Huber — hogy ezt a lakatot nem a kongó-négerék felejtették itt . . . A tutajon fehér emberek utaztak egész a folyó kanyarulatáig . . .

— A honnan soha többé nem tértek vissza! — tette hozzá John Cort.

Ez a következtetés logikus volt. A rozsdacette lakat s a már korhadó tutaj azt mutatta, hogy több esztendőnek kellett elmúlnia, mióta az első elvesztették, az utóbbit itt hagyták.

E kettős bizonyítékból John Cort a következő két föltevést kockáztatta meg:

1. Európai utazók, vagy kutatók letutajoztak ezen a vizen egész a tisztáig.

2. Aztán partra szálltak, hogy a folyam jobb partján fekvő rengeteget átkutassák.

Annyi bizonyos, hogy az utazók közül egy sem került vissza a civilizált világba. Sem John Cort, sem Max Huber nem emlékeztek, hogy a mióta Kongóban laktak, szó lett volna ennek a rengetegnek az átkutatásáról.

Ha ez az eset nem volt is rendkívüli, mindenesetre váratlan és különös volt, s Max Hubernek le kellett mondania arról a dicsőségről, hogy ő járt legelőször ebben a rengetegben, a melyet eddig járhatatlannak tartottak.

Khamis ezalatt gondosan megvizsgálta a tutajt. Láta, hogy ha három-négy korhadó deszkát és talpfát újjal eserél föl, nem kell másik tutajt építenie, mert ez is nagyon jó lesz.

Ez a hír mindnyájukat megörvendeztette: immár meg volt tehát az óhajtott alkalmatosság is, mely fáradság nélkül elszállítja őket az Ubangifolyóra.

— Kétségtelen, — ismételte John Cort — hogy a fehérek már ismerik e folyó felső folyását. Mert bizonyos, hogy a kik itt jártak, fehérek voltak . . . Azt megengedem, hogy a tutajt esetleg szerencsének is építhették volna . . . de ezt a lakatot! . . .

— S hátha a lakaton kívül még egyebet is találunk?

— Még egyebet is, Max? . . .

— Miért ne, kedves John? . . . Ezek a fehérek, miután partra szálltak, bizonyára tanyát is ütöttek valahol . . . S miért ne találhatók meg itt létüknek bármi kis jelét? . . .

— Igaza van, Max . . . Menjünk el tehát a folyó kanyarulatáig.

— Már csak azért is menjünk, John, mert ott végződik a tisztás . . . és ki tudja, hogy valamivel odább . . .

— Khamis! — kiáltotta John Cort.

A foreloper ismét lement volt a tutajhoz, de az amerikai hívására visszajött.

— Nos, jó a tutaj? — kérdezte John Cort.

— Nem sok dolog lesz vele — felelte Khamis. — Mindjárt össze is hordom a szükséges fát.

— Mielőtt a munkához fognánk, — mondta Max Huber — nézzünk szét egy kissé a folyam partján. Hátha találunk valami eszközt, szereszámot, a melyen rajt lesz a gyáros neve . . . s ebből megtudhatjuk, miféle nemzetbeliek lehetnek az erre járt fehérek.

— Helyes, Max — felelte John Cort. — Úgy-e, Khamis, nem lesz baj, ha elmegyünk vagy egy kilométernyire.

— Szó sincs róla — mondta a foreloper. — Ambar ha át akarjuk kutatni a két partot, sokkalkényelmesebben megtehetjük, ha majd a tutaj lassan lefelé siklik a vizen.

— Ez okos tanács, Khamis — hagyta helyben John Cort.

Egyelőre tehát csak rövid kirándulásra indulunk.

A három férfi és Llanga kissé szétszórtan elindult a folyam mentén lefelé. Gondosan nézelődtek mindenfelé, lassan, körültekintgetve mentek, de sehol semmi nyomára nem akadtak annak, hogy európaiak jártak volna a vidéken.

Mikor a folyó kanyarulatánál a tisztásnak vége volt s a kis csapat belépetta a fák közé, egész majombanda riadt föl és hangos sivalkodással köszöntötte őket. Úgy látszott, hogy a négykezü latrokat nem igen lepte meg az emberek megjelenése, de azért mégis csak fölmenekültek a fákra. Legtöbbjük pávian és mandrill volt, a melyek, testük alkotására, hasonlítanak a gorillához, meg csimpánzok és orangutánok.

— Annyi bizonyos, — jegyezte meg John Cort — hogy a tutajt nem ezek ácsolták össze; s bármily értelmes állatok is különben, lakatot még sem bírnak csinálni . . .

— Valamint kunyhót sem . . . — tette hozzá Max Huber.

— Kunyhót?! . . . — kiáltott föl John Cort. — Miféle kunyhóról beszél ön, kedves Max?

— Arról, a melyet látni vélek . . . amott a fák közt . . . valami húsz lépésnyire lehet a víz partjától . . .

— Csak hangyaboly lesz . . . olyan óriási hangyaboly, a minőt a természetek építenek egész Afrikában . . .

— Nem! — kiáltott föl most Khamis. — Max úr jól látott . . . az igazán kunyhó . . . még

pedig furesakunyhó . . . az egyik oldala csupa rács.

— Kunyhó, vagy ketrecz, — felelte Max Huber — mindjárt meglátjuk, mi van benne.

— Legyünk óvatosak! — mondta a foreloper — húzódjunk a fák mögé, s úgy közeledjünk . . .

— Ugyan mitől félhetnénk? — türelmetlenkedett Max Huber, a ki futni szeretett volna, csak hogy előbbot lehessen.

Ebben igaza volt a francziának: a környék végkép elhagyottnak látszott; csak a madarak énekét és a majmok sikongatását lehetett hallani. Gyorsan mentek tehát, s tíz percz múlva már ott álltak a különös alkotmány előtt.

Két óriási mimóza-fa közt állt, s a falaiból semmi sem látszott, any-

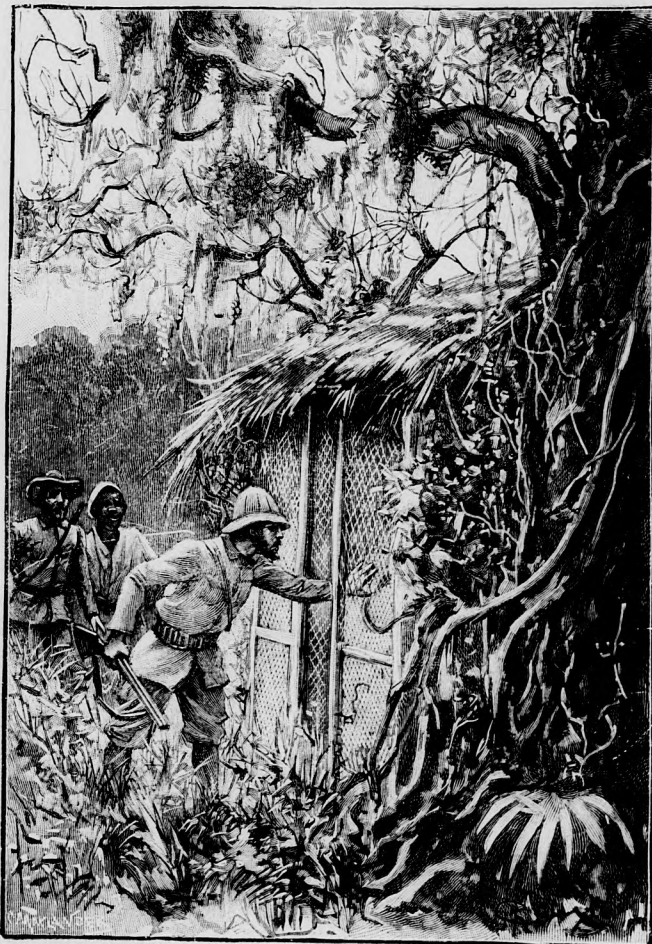
nyira elborították a buján tenyésző kúszó-növények. Oldalt nem volt rajta sem ajtó, sem ablak, de elülről egészen nyitott volt, illetőleg az egész homlokzata rácsos vasból készült, s ennek következtében hasonlított azokhoz a ketreczekhez, a melyekben a fenevadakat őrzik az állatkertekben.

Ebben a vasrácsban volt egy ajtó, — s ez az ajtó ebben a pillanatban nyitva volt.

Maga a kunyhó üres volt.

Ezt Max Huber vette észre, mert ő rohant be legelsőnek.

De néhány lim-lom mégis volt benne: egy elég

MAGA A KUNYHÓ ÜRES VOLT.

jó vaslábas, vassfazék, bögre, három-négy törött palaczk, egy málladozó gyapjú-takaró, rongyos posztódarabok, egy rozsdás fejsze, egy félig elrothadt pápaszem-tok, melyen azonban a kereskedő neve már nem volt olvasható.

Az egyik kuczkóban egy rézdozoz hevert, melynek tartalma, ha ugyan volt benne valami, talán épségben maradt e száraz helyen. Max Huber fölkapta a dobozt, de tetejét csak a késével bírta fölfeszíteni, mert már az is berozsdásodott.

A dobozban kis jegyzőkönyv volt, melynek vázontáblájára ez a két szó volt rányomtatva:

Doctor Johansen.

VIII.

Doctor Johansen.

John Cort, Max Huber, sőt maga Khamis is, csak azért nem kiáltottak föl e név hallatára, mert álmélkodásukban elállt a szavuk.

A Johansen doktor neve egyszerre fölvilágosította őket. Leleplezte egy részét annak a rejtélynek, mely a legfantasztikusabb modern tudományos kísérletre borult, s a melyben a nevenséges összevegyült a komolylyal, sőt a tragikussal is, mert azt kellett hinnők, hogy e kísérletnek nagyon szomorú vége lett.

Nagy híre volt annak idején, hogy az amerikai Garner tanulmányozta a majmok beszédét, s elméletét, hogy ugyanis a majmok beszélnek, tudományos kísérletekkel és megfigyelésekkel is bizonyította. John Cort és Max Huber, valamint Kongóban és Kamerunban még számosan, nagyon jól emlékeztek a professzor nevére, a newyorki *Hayser's Weekly* című folyóiratban közreadott cikkeire és nevezetes könyvére, melyet francziára, németre, sőt magyar nyelvre is lefordítottak az angol eredetiről.

— Hát ő az! — kiáltott föl Max Huber — ő az, a kiről semmi hírt sem hallottunk! . . .

— S a kiről eztán sem tudunk meg semmit, mert nincsen itt, hogy kutatásairól beszámoljon! — tette hozzá John Cort.

Ez az «ő» nem Garner volt, hanem Johansen doktor.

De előbb csak beszéljünk Garner professzorról. (Folytatása következik.)

A vadászati és baromfi-kiállításból.

Érdekes kiállítás látható Budapesten, mely a vadászat és baromfi-tenyésztés egyes kiválóbb, tanúságosabb jelenségeit mutatja be.

A városligeti kiállítási helyiség a vadászati gyűjtemények csoportja által nyer különös változatosságot, mert ezek mutatják be a különböző vidékeken elterjedt vadászati módokat. A gyűjtemények közül Wartha Vincze régi fegyverei és gróf Zichy Jenő zsákmányai keltenek feltűnést.

Lendl Adolf ismert műegyetemi tanár igen szép állatesoprotot mutat be; e gyűjteménytől nem

messze pedig a kiállítás legérdekesebb részét láthatjuk, az élő fácskánokat, melyek között nem egy ismeretlen faj is van képviselve.

E kiállítással kapcsolatban mutatkozik be a hazai baromfi-tenyésztés is, mely jóval hangsúlyosabb a folytonos gágogás és kukorékolástól.

A kiállítást, melynek megtekintése a tanuló ifjúságra igen nagy haszonnal jár, számos fővárosi intézet is megnézte.

Mai számunkban két képet mutatunk be, egyet a vadászati, másikat a baromfi-kiállításból.

KÉT DIÁK LEVELEZÉSE.

November 30.

Kedves Imre,

a te kövér Gazsi nevű kollégád télikabátja, de főleg a róla írt tárcza igen sikerült dolog. Ha valaki ilyesmit írna meg Pesten, s az újságokban kiadnák: bizonyosan megindulna a gyűjtés. Nálunk folyton gyűjtenek. Ma az Uránia-színházba, holnap koszorúra, holnapután a koncert költségeire. Ebből én azt következtetem — s aligha nem alaposan, — hogy nagy a szegénység. A tandíj miatt is harmincz diákot utasítottak ki a mi iskolánkból. Persze, hogy a mi osztályunkban mindjárt akadt egy filantróp, s megindította a gyűjtést.

Erről a themáról beszélünk ma ebéd közben a papával. Nem valami kellemes théma, ha az ember szőlőt eszik, mert nekem az étvágyamat is alaposan elrontotta. A papám úgy hiszi, hogy most még csak megy úgy, a hogy mehet, de később még rosszabb lesz, mert minden állást betöltene, s nem hal meg annyi ember, a mennyinek állás kell. Elvégre is oda lyukadtunk ki, hogy legjobb tőkepenészek születni.

Mit szólasz te ehhez a dologhoz? Előre sejtem, hogy mint igazi demokrata lemennydörgöd az én véleményemet, de éppen ez érdekel engemet. Mindinkább belátom azt, hogy mi ketten arra születünk, hogy egymásnak az ellenlábasai legyünk. Én például megvagyok győződve, hogy te még a diványon sem tudnál igazán komótosan végig heveredni. Neked az jutna eszedbe, hogy hányan feküsznek szalmán vagy pláné a csupasz földön stb . . . Én pedig irtózatosan szeretek heverészni. Van a pamlagomon egy stikkelt vankos, ezt a két lapoczkám alá teszem, s néha másfél óráig is elheverészek. Badarabnál-badarabb dolgok jutnak az eszembe. Hogy mik? A világért sem mondanám el neked, mert szinte hallom, amint mondd:

— Megint jól laktál, Aladár!

No, hát, igen, én megint jóllaktam, de leginkább jóllaktam azokkal az ostoba — bocsánat e kifejezésért — gömbháromszögletű feladványokkal. Hiába is törném a fejemet, azt hiszem sohasem érteném meg, pedig a derék instrukturus hogy tőri magát, hogy rajzolja le a fura figurákat — s minduntalan mondja:

— De hisz ez oly világos! . . .

Megvagyok győződve, hogy az én instruktorom még dákót nem fogott a kezébe, s a legszimplább karambolt, a leggyarlóbb ziczert is kihagyná. Így van ez beosztva a világon. Ha a trigonometriából kellene megélnem — éhen halnék. Ez roppant szörnyű halál lehet. Brr! Nem is gondolok reá szívesen.

Ma egy kis veres kezű és rongyos kendőbe burkolt leánykától vettem «Esti Ujság»-ot. Reád gondoltam, Imre, s egy húsz fillérest adtam neki. Beesütemre mondom, nem gavallérkodásból tettem, hanem csak azért, mert reád gondoltam, s a Gazsi kollégád téli kabátjára. Apropos, kabát! Jó, hogy eszembe jut, — én is küldhetnék annak a fiúnak. Meg is mondom az inasnak, hogy szedjen elő a padlásról — vagy hol tartja — s pakolja be. Neked ezimeztetem, csinálj te vele, ami neked tetszik.

Az iskolában az idén télen jégpálya lesz. Ez már hasznos újítás. Mi fizetünk húsz fillért, a tandíjmentesek ingyen korcsolyázhatnak. Az órák legalább hasznosan telik el. A kollégák footbal clubja oszlófélben van. Azt hallottam, hogy a nyáron csúnyául megrúgtak egy kapust — aztán jött a rendelet — s a club feloszlik. A «nyárs polgárok» tánczórákra járnak, a «fliszterek» magolnak én pedig «intőczédulát» kaptam. Ilyesmit te persze nem ismersz. Hozzám időszakonként bekopogtat. A papám aláírja, s konferál az instruktorral. Az instruktor szegény jobban drukkol, mint én.

— Kérem. Aladár, egy kis szorgalommal meglehetne az efféle kellemetlenségtől szabadítani a papáját.

— És önt is, úgy-e? — kérdeztem tőle.

Hanem a trigonometriát iszonyúan gyűlölöm. Kérlek Imre, küld fel Bagost, tőle talán megtanulom. Az a vörös kraváti fenomenális! Azóta fel nem tennék a világ minden kincseért sem, pedig elég divatos.

Tudatlak, hogy van az országunkban egy titkos drámaíró. A nevét nem mondom meg, de azt igen, hogy a darabját nem fogadták el egy színházban sem, pedig már a fél osztálynak ingyen jegyet és potya-vacsorát ígért. Pénzes gyerek, s az újságírókkal ezimborál. Ő mondja, s én — nem hiszem.

Ma sokat fecsegek, mert nincs előadásunk. Azt hiszem főigazgatói konferencia van az iskolában. Kár hogy csak egyszer történik meg az esztendőben.

Ha két-három nap múlva nem lesz ott a ruha-küldemény, kérlek, figyelmeztess, mert botránosan feledékeny vagyok. Számos többi hibámhoz ez is hozzájárul. Tegnap a vonós-négyes koncertre sem mentem el, mert elfelejtettem, hogy reggel pénzt adtam az inasnak, s ő a jegyet az íróasztalomra tette.

Szereted a zenét?

Ölel

Aladár.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Erzsébet-gyászünnepély. A *keregyi községi polgári leány-iskola* megható gyászünnepélyt rendezett Erzsébet királyné emlékére. A gyászdalt Waldmann Juliska sikerült szavalaata követte; ezután Bányay Gratiana igazgatónő gyönyörű emlékbeszédet mondott. Az emlékbeszédet szép szavallat követte, melyet Vad Mariska adott elő; Kimmach Ödön «Hódolat» cz. művét Mezei Hona; a haza nevében Dezső Jolán; a város nevében Toronkóy Jolán; az intézet nevében pedig Széll Piroska s mindnyájan egy-egy virágkoszorút helyeztek szeretett királynénk arczépe elé. Végre a «Hymnust» énekelte el az ifjúság.

A *szakolezai kir. kath. gimnázium* is illendőképen ünnepelte meg nov. 19-ét. Az ifjúsági énekkar nyitotta meg az ünnepélyt. Ezt követé Mayer Jenő gimn. IV. o. t. szavalaata. Ezután igen megható beszédet tartott Neuberger István tanár úr a boldogult királyné fölött.

A *temesvári állami főgimnázium* f. h. 19-én a következő műsorral adozott boldog emlékü Erzsébet királyasszonyunk emlékének. 1. Megnyitó beszéd: dr. Schönvitzky Bertalan igazgató. 2. Hymnus: előadja az ének- és zenekar. 3. Torkossy László: «Nagyasszonyunk halva» költemény: Windholz Béla IV. o. t. 4. Gyászbeszéd: dr. Szöke József tanár úr. 5. Pósa: Gödöllői erdő: Barka Antal V. o. t. 6. «Nem haltál meg» költemény: Gidró László IV. o. t. 7. Gyászdal: előadja az ének- és zenekar.

A *Szeged városi kegyesrendi főgimnázium* kegyeletos ünnepély keretében emlékezett meg boldogult Erzsébet királynéről. Kölcsey Hymnusának elhangzása után, Cserép Sándor igazgató úr megnyitotta az ünnepélyt. Putics Dezső VIII. o. t. szavalt, utána Pollák József VIII. o. t. mondotta el beszédét Erzsébet királynéről. Végül Rosenfeld Győző VIII. o. t. szavalt. Befejezésül az énekkar a Szózatot énekelte.

A *dévai m. kir. áll. főreáliskola* 1901 november 19-én Erzsébet emlékünnepélyt rendezett a következő műsorral: 1. «Gyászdal» Lucetiaiból, éneklí az ifjúsági énekkar. 2. «A kapuczinusok sírboltjában» Abrányi Kornéltól. Szavallja Pietsch Lajos VII. o. t. 3. Alkalmi beszéd, tartja dr. Veress Endre tanár úr. 4. «Erzsébet királyné» Váradi Antaltól. Szavallja Weir Lajos VIII. o. t. 5. «Hymnus» éneklí az ifjúsági énekkar.

A *lugosi gimnázium ifjúsága* Erzsébet királyné emlékére gyászünnepélyt tartott, melynek műsora a következő volt: dr. Duda János tanár emlékbeszédet tartott Erzsébet királynéről. Krétochy F. V. o. t. szavalt. Tremba Márton VIII. o. t. beszédet tartott. Nobl J. VIII. o. t. szavalaata pedig bezárta a megható ünnepélyt.

A *szentesi m. kir. állami főgimnáziumi* «Horváth Mihály önképzőkör» Erzsébet királyné emlékeztére tartott díszgyűlésén az emlékbeszédet Treszkony János tanár tartotta; Spitzer Arthur VIII. o. t. Pósa Lajos: «Gödöllői erdő» című versét, Rác Jenő VIII. o. t. pedig Somló Sándor: «Erzsébet» című költeményét szavallta el.

A *kassai kath. főgimnázium*, Erzsébet segítő egyesülete f. hó 19-én az intézet nagy termében gyászünnepélyt rendezett. Az egyesület, mely alig három éve alakult, az ifjúság buzgó támogatása folytán, ma már 10,000 korona tőkével rendelkezik, minden évben kétszer 22—22 ifjút részesít segélyben. Ez alkalommal is 22 ifjút részesített 360 korona segélyben. Az ünnepély tárgysorozata változatos volt.

Csokonai-ünnepély. A *csurgói ev. ref. főgimnázium*

zium «Csokonai-önképzőkör»-e november hó 16-án Csokonai emlékére díszgyűlést tartott. Ezen Szeremley Császár Loránd VIII. o. t. mondott megnyitó-beszédet, mely után felolvasta a «Lilla-dalokról» írt tanulmányát. Ezután Bence L. VII. o. t. szavallta Csokonai «Magyar, hajnal hasad!» cz. költeményét. Utána Losonczi L. VIII. o. t. felolvasta értekezését. Majd Kaszás I. VIII. o. t. szavallta «A reményhez»-t (Csokonaitól). Végül Horváth József dr. vezető-tanár elismerését fejezte ki a kör buzgalmán.

Gyászhír. Az eperjesi ág. hitv. ev. kollégiumnak gyásza van — f. hó 20-án hunyt el hosszas szenvedés után Flórián Jakab 71 éves korában. — 48 évig volt ez intézet buzgó tanára. A tanári kar nevében dr. Szilávik Mátyás a koll. igazgatója, az ifjúság részéről Mikola VIII. o. t. tartotta a megható gyászbeszédet. — Áldás emlékére!

Önképzőkori tudósítás. A *selmeczbányai ág. ev. lyceum* «Petőfi-köre» nov. 16 és 23-án tartott gyűlésein jegyzőkönyvi dicséretben részesítette Révész Leo VII. o. t. fordítását, és Kubányi Valér VIII. o. t. költeményét. A szavallatok közül kivált: Puskás Jenő VIII. o. t. és Jeszenszky Károly VIII. o. t. Mind a kettő jegyzőkönyvi dicséretben részesült. — A *csurgói ev. ref. főgimnázium* «Csokonai önképzőkör»-e eddigéle őt rendes gyűlést tartott. A szavallatok közül megemlítendő a következők: Szeremley Császár Loránd VIII. o. t. Kaszás József VIII. o. t. Pintér Jenő VIII. o. t. Bence László VII. o. t. Szabó Ernő VII. o. t. Felolvasást tartott Osskó Irnák VII. o. t. «A derék nem fél az idők mohától» ezim alatt. Elfogadta a kör Osskó I. «Alkony» cz. költeményét. — A *makói állami főgimnázium* «Önképzőkör»-e f. hó 17-én gyűlést tartott, melyen Silberberg Izsó szabadelőadást tartott Jókai: «A nagyenyedi két fűzfa» cz. beszélyéről; ugyancsak Silberbergnek «Őszszel» cz. verse Matusik István bíráta alapján elismerésben részesült. — A *kecskeméti k. r. főgimnázium* önképzőköre 1901 nov. 10-én tartotta 2-ik rendes gyűlést, melyen közreműködtek: Szepessy Bódog VIII. o. t. Babos Dezső VIII. o. t. Kolozsváry Lajos VIII. o. t. Nagy Lajos VII. o. t. (saját költeményeit olvasta föl) és Orbán Ferenc VIII. o. t. — A *kolozsvári ev. ref. kollégium* november hó 17-én tartott gyűlést a következő műsorral: 1. Emlékezés Katona Józsefről, felolvassa Veszprémi Ferenc VIII. o. t. 2. A kolozsvári pályázat és «Bánk Bán» felolvassa Kohn Béla VII. o. t. 3. «Kont és társai», Petőfi, szavallta Kovács András VI. o. t. 4. «Obsitos», Garay, szavallta Sebesi Endre VIII. o. t. — A *győri m. kir. állami főreáliskola* Révay önképzőköre 1901 nov. 10-én rendes ülést tartott, melynek tárgysorozata a következő. Az ezüst fátyol legendája Várady Antaltól. Szavallta Krausz Á. VI. o. t. A vén cigány Vörösmartytól előadta Tomor J. VI. o. t. Sienkiewicz «Quo vadis»-áról írta Kuffler A. VIII. o. t. Tökfejű. Monológ Teydenn-től előadja Fridli R. VII. o. t. — A *nagyszombati m. kir. állami főgimnázium* «Vörösmarty önképzőkör»-e okt. 12-én és 19-én tartott ülésein Haksch Ferenc VIII. o. t. szavallta Petőfinék «Szeptember végén», Mártonffy Ernő VI. o. t. ugyan-ak Petőfinék «A jó tanító» cz. költeményét. Visoi Ignác VIII. o. t. pedig a «Talpra magyart. Felolvasást Kölonie Béla VII. o. t. tartott. A 19-iki ülésen Cseke Vince VIII. o. t. a kör Arany J. «A hamis tanu» cz. költeményének szavallásáért megdicsérete; szavalltak még Gyárfás E., Gláva K., Visoi I. VIII. o. t., Bunescu M. VII. és Mántó E. VI. o. t. — A *kassai kath. főgimnázium* önképzőköre Kazincze, Bacsá-

nyi és Baróthi Szabó Dávid emlékére, kiknek képét az intézet homlokán levő díszes emléktáblák jelzik. f. hó 21-én előadó gyűlést rendezett. Ugyanis (nov. 13-án 1787) ez ősi intézetben alapították meg folyóiratunkat, a «Magyar múzeumot». A megnyitó beszédet Kortszmarossy László ifj. elnök tartotta. Majd Kovács, Urbán és Majanka VIII. o. t. olvasták fel értekezésüket a három költő működéséről és Auerbach, Vorrell, Szabó VIII. o. t. pedig szavalltak. — Az *eperjesi kir. kath. főgimnázium* «Kisfaludy köre» nov. 23-án tartotta harmadik rendes gyűlését: 1. Szavallattal Tóth Miklós, Bakajsa Elek és Znakovszky Miklós VII. o. t. szerepeltek. 2. Bírálatot Sepitko János olvasott fel. 3. Szabad előadást Szilágyi Zoltán tartott. Végül pedig a kör, az elnök indítványára elhatározta, hogy márczius hóban «Mikes ünnepélyt» rendez, melynek tiszta jövedelme a Mikesnek felállítandó szoborra fog fordítani. — A *nagypáradi állami főreáliskola* «Arany János» önképzőköre f. hó 23-ikán tartotta negyedik képző-gyűlését a következő műsorral: 1. A fülemile. Arany J.-tól. Szav. Hartmann Samu VII. o. t. 2. Toldi estéje. Szabad előadás. Tartotta: Hirschl N. VIII. o. t. 3. Indás. Váradi A.-tól. Szav. Szemes I. VIII. o. t. 4. Egy gondolat bánt engemet . . . Petőfitől. Szav. Rosinger A. VI. o. t. 5. A rab. Petőfitől. Szav. Böszörményi L. VI. o. t.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Arany László összes művei. A Franklin-Társulat kiadásában most jelent meg Arany László összes műveinek gyűjteményes kiadása. *Gyulai Pál*, az elhunyt nagy költőnek, s a szintén elhunyt Arany Lászlónak hűséges barátja rendezte sajtó alá. Az öt csinos kötetben mindaz napvilágot lát, amit Arany László írt. Az I. kötet tartalmazza a «Déliabók» című humoros époszt, melylyel a tehetséges ifjú költői pályáját megkezdette. Ebben a kötetben vannak apróbb elbeszélő és lírai költeményei, nem sok és nem is változatos hangúak. Arany László zárkózottabb természet volt, nem könnyen nyílt meg a szíve. Amit leírt, az tartalmilag és formailag egyaránt nagyon figyelemre méltó. Műfordításait az a gond jellemzi, mely apját a legkitünőbb műfordítóvá avatta. A II. és III. kötet Arany László tanulmányait tartalmazza. Vannak ebben irodalomtörténeti, széptani, verstani, közgazdasági, történelmi értekezések. Mind arról tanúskodnak, hogy Arany László tartalmas és sokoldalú tehetség volt. Az élet-viszonyok elvonták az irodalomtól, de lelkében mindvégig költő maradt. Ebben vannak bírálatai is, melyek tárgyilagosak és széles látókörrel tesznek tanuságot. Gondolkodó elme szülőttei ezek mind, melyek megérdemelték, hogy ne maradjanak örökre eltemetve egy-egy folyóiratnak a hasábjain. A IV. kötetben a *népmesék* vannak együtt, melyek a Kisfaludy-Társaság kiadásában is megjelentek. Ennek a vállalatnak tudvalevőleg Arany László volt egyik szerkesztője. Az V. kötetben a Shakespeare és Molière fordítások vannak: *A két veronai ifjú*, *A tévedések játéka*, *Sok hűhó semmiért* Shakespeare-től és *A tudós nők* Molière-től. Manapság nem tartozik a gyakori jelenségek közé, hogy egy-egy írónak összes művei lassan napvilágot, különösen a nem szépirodalmi művek. Annál örvendetesebb, ha egy-egy kiadó-vállalat ilyen művel örvendeztetni meg a közönséget. Arany László összes műveit (I—V. kötet) főzve 20 koronáért lehet megszerezni.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelenő, Pecz Vilmostól szerkesztett **Ókori Lexikonnak** megjelent a 14-dik füzet, mely a munka I. kötetének 53—56. ívét foglalja magában. A Hadrumetumtól Herennii-ig terjedő cikkek közül kiemeljük a Hajdász, Hajózás, Hannibal, Harmincz zsarnok, Ház, Házasság, Hecate, Hera, Hercules című, nagyobb kiterjedésűeket, továbbá a Herculia és Hercuniatas című hungarikumokat. A füzetet 38 ábra díszíti, melyek közül kettő (439. Egy aquincumi lakóház alaprajza. 443. Hector meghurcolása. Relief Aquincumból) hungarikum. A füzet ára 1 korona.

Felhívás előfizetésre. *Fülei Szántó Lajos* «Ott-hon» címmel 8—10 ívnyi vallásos és hazafias olvasmány-kötetet ad ki a serdülő ifjak számára. A kötet december 1-én jelenik meg. Ára füzve 1 korona, díszkötésben 2 korona. Az előfizetések legkésőbb november 30-ig a szerző címére (Budapest, VI. kerület, Csengery-utca 51. szám, I. emelet, 10. ajtó) küldendők.

FEJTÖRŐ.

Történelmi kérdés:

Milyen háborúban szerepelt és hogy hívták azt a nagy francia hadvezért, ki a XVII. században a protestánsok érdekében a Habsburg-ház ellen küzdött. Bécsset igen nagy veszéllyel fenyegette, de mielőtt megtámadta volna, meghalt. Halálával a nagy háború befejezést nyert. Mikor halt meg? Milyen békét kötöttek halála után? (*Grüner István.*)

Természetrizajzi kérdés:

Hogyan nevezik a vulkánokból kiömlő azon salakszerű anyagot, a mely kovasavas vegyületek keveréke, szürkésbarna színnel? Képződik a kőzeteknek a földgyomrában történt megolvadása folytán. Sok helyen cementet készítenek belőle. (*Klein Pál.*)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901 december 8.

8. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Kettős számsrejtvény: Kisfaludy Károly. Tatárok Magyarországon. **Természetrizajzi:** «A chininfa (chinichona officinalis). **Számtani rejtvény:** Arany: 6 gr. Ezüst: 10 gr. Réz: 15 gr. **Képrejtvény:** Búkergető.

Helyesen fejtették meg: Meixner Ernő, Vécei Ferencz, Kiss István, Chorin Elemér, Pető János, Grünfeld Elek, Haáz Lajos, Lenkanics Szilárd, Popper József, Mauthner Imre, Breuer Ernő, *Hollaki Ferencz*, Bohrandt Lajos, Somogyi Zsigmond, Cseke Vince, ifj. Mezey Lajos és Weiner Felix, Keszler János, Kuzma Albert, Hoffmann Alfréd, Deutsch Jenő, Popovits József, Haasz Aladár, Horváth László, Lőrincz Ferencz és Dezső, Persina Károly, Tóth József, Fejes Gábor, Steffits Mihály, Radó Károly, Hoffmann Béla, Molnár Aladár, Perlisz Vilmos, Erdős József, Faragó Andor, Deutsch Ignác, Prágyik Flóris, Kájérleber János, Kőszter Arthur, Beszedits Lajos, Rusznyák Sándor, Weisz Izidor, Balonyi Tibor, Földváry Imre és Ferencz, Przybilla Jenő, Pető Andor, Ludinszky Lajos, Gergely István, Relle Ferencz, Juhász Emil, Reinel János és Vilmos,

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMTATVA.

Wettin István, Dobránszky Ede, Tóth Kálmán, Fejér Imre, Hermann István, Katscher Sándor, Kovács Aladár.

A kitűzött könyvjutalmat (Sztinyay Elek: «Ész és szív») *Hollaki Ferencz* főgimnáziumi tanuló Székely-Udvarhelyen nyerte el.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Cs. V. (Nagyszében.) Az *Athenaeum* címe VII. Kerepesi út. A Szent-István társulat VIII. Szentkirályi utca 28. A Tolnai-féle Magyarító szótár-t megrendelheti lapunk könyvkiadó hivatalában. (Rózsavölgyi és társa. Váci utca.) — **P. I.** Rejtvényei sorra kerülnek. — **W. S.** Nagyon egyszerű. — **D. I.** (Temesvár) küldhet. — **Sz. Cs. L.** (Csurgó.) Remélem eddig már megkapta? Mi azonnal intézkedtünk, de a kiadóhivatal sok munkája hátráltatta az expedálásban. — **Ifj. Mezey Lajos.** Melyiket érti? Irja meg a szerzőnek a nevét is. Ha a Gyöngyösi Lászlót érti, az 5 korona, füzve. — **Molnár Aladár** budapesti előfizetőket kérjük, hogy jelentkeznek lapunk kiadóhivatalában, hol őt a jutalomkönyv várja. — **Humilis I.** «*bowicknife*» (angol szó) tör alakú vadászkés, melyet börtökben szoktak hordani az amerikai vadászok. Nevét Bowie ezredestől kapta. 2. Azt a folyóiratot Budapest székesfőváros adta ki, de tudunkal könyvpiacra nem jelent meg. — A «**két diák levelezése**» tehát önnek is tetszik. Egész éven át fog tartani, s igen változatos lesz a tartalma. Ennyit elárulhatunk, de többet nem. — **2490. sz. előfizető.** Nem térkép-elárúsító, hanem térkép-készítő. V. Rudolf-rakpart 8. — VII. Erzsébet-körút 16. — **F. Gy.** (Selmeczbánya.) Azt előre nem mondhatjuk meg. Budapesten több, mint 20 napilap jelenik meg, szépirodalmi újság Magyarországon körülbelül 70 van. A szám folyton változik, mert új lapok keletkeznek és szűnnek meg. — **H. M.** A közlendők közé tettük. — **V. Cs.** Tőlünk erre vonatkozólag ígéretet nem kapott, a mennyiben elődünk megígérte, kérését teljesíteni fogjuk. — **P. I.** I. Trajanus idejében. 2. Volt a római városokban is kövezet; külön a szekerék és külön a gyalogjárók számára: *actus, ius*. 3. Van, de csak egy-kettő. Ha érdeklődik e dolog iránt, olvassa el **Nagy Iván** «*Régi magyar családok*» című nagy munkáját. — **S. G. I.** A bekötési tábla 1 korona 60 fill. 2. Tudósítót az önképzőkör a maga kebeléből választ, rendszeren a titkárt vagy a főjegyzőt. 3. Szivesen közöljük, hogy *Sárhözgy Géza, kaposvári fogász. V. o. I. hajlandó volna régi pénzeket venni.* Az érdeklődők forduljanak egyenesen hozzá. (lakása: Kaposvár, Tallián u. 16.) 4. Azt az évfolyamot már nem lehet megkapni. — **M. E. I.** Valamivel tovább fog tartani, mert egy számban sokat nem adhatunk belőle. 2. Nem igen olvassák. A hol az ifjúsági könyvtárban meg van, ott sorra kerül az is, de hogy tulságosan felkapták volna, arról nekünk tudomásunk nincsen. — **Horváth testvérek.** Még két hónapig. A «**két diák levelezése**» eltart az évfolyam végéig. — **P. K.** Minő kézirnyomdát keresnek? Műsorok vagy névjegyek nyomtatására? Kaphatók a Magyar kereskedelmi közlönynél. (Budapest, Károly-körút 9 sz.) — **P. L.** «*Szülőföldem*» — nem üti meg a mértéket. — **V. F.** Az a lap nem önnek való, egyáltalában nem való tanulónak. — **M. B.** Jókainak novellái között talál. Igen alkalmas e célra a «*Kedves vendégek*» című. Az intézetnek bizonyára meg van a Jókai jubileumi kiadása, abban megtalálhatja.

!! Megjelent !!

Lombfürészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és **árjegyzékünk**, mely tartalmazza az összes idevágó kellek és **diszvasnások képes gyűjteményét.** Mivel a fentemlített cikkek és kellek ez ideig jórészt **Bécsből** szereztek be, indittatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikik **előnyös, olcsó és gyors beszerzését**, mely eddig csak **külföldről** jóval nehezebben és **nagyobb költséggel** történhetett.

Tisztelettel
Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Árjegyzék kívánatra bérmentve.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

HŰSÉGES MIND A SÍRIG.

Mikes Kelemen naplója.

11

Történelmi elbeszélés. Irta Gaal Mózes.

Az inasnak is finomabb gúnyja volt, portubákkal is szaporábban kínálgatott, bor is került az asztalra, éktelenül úri bor. Margarita leányasszony a gitár húrjait vidámabban pengette, mint máskor. Egy erdélyi szomorú nótát is kipengetett, a kit én fityülttem volt neki egy-máskor.

No hát megtörtént, hogy a vén kolonellus kimondotta azt, a mit én már úgyis tudtam. Áperté kimondotta, hogy engemet elkérnek az én jó uramtól és elvisznek magukkal, vissza sem ereszenek többet. A bizony, annak rendje és módja szerint megkérte a kezemet. Ez Erdélyben nem így szokás, de azt tartom: másutt sem fordul elő gyakorta.

Úgy éreztem magamat, mint a tormába esett féreg. Nem is tudtam hamarjában beszélni, talán még el is veresedett az orcám.

Hanem a lábam sehogy sem állott a menyasszony-tánczra, de még a szívem is zakatolt.

Nagy becsület ez — gondoltam magamban — de még nagyobb gyalázat volna tőlem, ha ott hagynám az én jó uramat. Ezt a magyar köntöst is sajnálom, a csizmámhoz is hozzá szoktam. A magyar eszima soha sem tetszett nekem olyan szépnek, mint most. Szinte beszélt hozzám:

— Te, Mikes Kelemen, én jóban-rosszban el-kísértelek, mióta a borjú hátából kivágtak; vittelek a sárban, védtellek a víztől, nyáron hűvös voltam, mint akár a boeskor, télen meleg voltam, mint akár a kemence. Nem is szoritottalak, s a hányszor reám néztél, eszedbe juttattam Erdélyországot, a tágas mezőt, hol borjúbőr korom-

ban a gazdám vidáman ugrándozott velem: és te engem lehányál. . . le tudnál hányni egy felemás topánka miatt, milyent odahaza csak a németek hordanak.

Édes csizmám, ne kesergesd még jobban a szívemet, mert olyan lesz orczámon a bőr, mint a te talpad. Aztán, ha holnap a mi jó urunk felkelne, s én nem állanék mellette, míg felöltözködik, s nem hallanám, mikor így szól:

— Jó reggelt, Kelemen! . . .

Hát én akkor hova tudnék lenni! S ha a francia leány a világ végére vinne, vajjon nem szaladnék-e vissza, hogy megcsókoljam az én jó uramnak a kezét, kivel megsimogatott, mikor nehéz nyavalyában feküdtem . . . S vajjon, ha én nádmézes csukolatát innék fölöstökre, s tudnám, hogy az én véreim valahol idegen földön bujdosnak, s nincs egyebük a száraz kenyérenél — hát le tudnék csak egy árva falatot is nyelni a nélkül, hogy az meg ne fojtson? . . . S ha az én jó uram eljutna haza, s megkérdeznék tőle: hova lett Mikes Kelemen — s az én uram azt mondaná: ő bizony hizik a francia kenyéren, nekem meg a nemzetjének hátat fordított: hát én nem vennék egy kötelet, hogy felakaszszam azt a hűtlen, hite- és nemzete-hagyott székelyt, a ki ezt meg tudta cselekedni . . .

No hát öreg kolonellus, menj csak a szép jószágodba, de engem ugyan nem viszel magaddal! . . . Ha pedig a francia király leszállana a trónusából, s azt mondaná: «ülj bele, Mikes Kelemen, neked adom az országot» — én nem ülnek bele. Való igaz, hogy effele oktalanságot a francia király még álmában sem cselekednék.

Ezzel hát rendben volnánk. A leányasszony most már gazdag, hát kap akár kolonellust is; a szív pedig nem szokott huszonnyolc éves korá-